

ING Investment Office

Publicatiedatum: 14 december 2015

Het beleggingsklimaat na 'Parijs' De gevolgen voor de bedrijvigheid

Door Jochen Harkema, analist Duurzaam Beleggen

In het verdrag van de Parijse klimaatop staat dat de deelnemende landen klimaatverandering aanpakken door het terugdringen van broeikasgassen. Wat betekent dit voor bedrijven?

De delegatieleiders van alle 195 deelnemende landen zijn zaterdag 12 december 2015 tot een akkoord gekomen over de terugdringing van de hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer. Dit, om de temperatuurstijging op aarde te beperken tot 1,5 à 2 °C. Hoewel al in 1997 een klimaatakkoord was gesloten (het zogenoemde Kyoto-protocol) is dit het eerste klimaatverdrag waar alle landen mee hebben ingestemd. Het belangrijkste artikel van het akkoord (artikel 2.1) luidt (in onze vertaling):

Deze overeenkomst heeft als doel het ondersteunen van het wereldwijde antwoord op de bedreiging van klimaatverandering in de context van duurzame ontwikkeling en inspanningen om armoede te verdrijven door:

- a) *De stijging van de temperatuur wereldwijd te beperken tot ruim onder de 2 °C boven pre-industriële niveaus, en inspanningen te verrichten om de stijging te beperken tot 1,5 °C boven pre-industriële niveaus, ervan uitgaande dat dit de risico's en gevolgen van klimaatverandering aanzienlijk zal verminderen;*
- b) *Het verbeteren van de aanpassingsmogelijkheden aan de negatieve effecten van klimaatverandering, het bevorderen van de veerkracht van het klimaat en het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, zodanig dat de voedselproductie niet in gevaar gebracht wordt;*
- c) *De geldstromen in lijn brengen met de ontwikkeling richting minder uitstoot van broeikasgassen en meer klimaatstabiliteit.¹*

(einde vertaald citaat)

---

¹ United Nations, 2015. *Adoption of the Paris agreement:*

This Agreement, in enhancing the implementation of the Convention, including its objective, aims to strengthen the global response to the threat of climate change, in the context of sustainable development and efforts to eradicate poverty, including by:

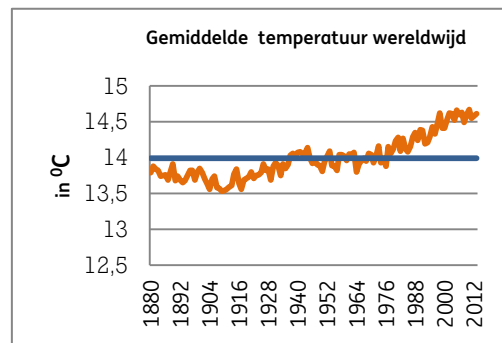
- (a) Holding the increase in the global average temperature to well below 2 °C above pre-industrial levels and to pursue efforts to limit the temperature increase to 1.5 °C above pre-industrial levels, recognizing that this would significantly reduce the risks and impacts of climate change;
- (b) Increasing the ability to adapt to the adverse impacts of climate change and foster climate resilience and low greenhouse gas emissions development, in a manner that does not threaten food production;
- (c) Making finance flows consistent with a pathway towards low greenhouse gas emissions and climate-resilient development.

Het akkoord wordt van kracht op de dertigste dag nadat minimaal 55 partijen van de conventie, die minimaal goed zijn voor 55 procent van de uitstoot van broeikasgassen, het akkoord bekrachtigd hebben.

Op naar 1,5 °C

Vorig jaar, op de klimaattop in Lima (Peru) waren de deelnemende landen overeengekomen om in aanloop naar de bijeenkomst in Parijs hun CO₂-doelstellingen te bepalen. Maar zelfs als alle ingediende doelstellingen zouden worden gerealiseerd, zou dat onvoldoende zijn om de temperatuurstijging onder de 2 °C te houden. Dat is de grens die door veel wetenschappers als uiterste

limiet wordt gehanteerd voordat er een onomkeerbare klimaatverandering start (kantelpunt). In het nieuwe akkoord is afgesproken om de temperatuurstijging te beperken tot maximaal 2 °C en zelfs te streven naar 1,5 °C. Deze 1,5 °C was voor de kwetsbare kleinere eilandstaten als de eilandengroep Vanuatu een must, omdat zij nu al in de gevarenzone zitten. Dit streefcijfer van 1,5 °C lijkt niet realistisch, gezien het tekort schietende effect van de vooraf ingeleverde CO₂-doelstellingen. Mede om die reden is er een vijfjaarlijkse reviewronde in het akkoord meegenomen. Dit geeft zowel de mogelijkheid om landen die achterblijven te stimuleren meer maatregelen te nemen, als ook de optie om de doelstellingen gaandeweg bij te stellen. Sinds het begin van de 20^e eeuw bedraagt de stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde 0,9 °C. wat al grote gevolgen heeft, zoals smeltende gletsjers en smeltende ijskappen op de Noord- en Zuidpool.

Wie doet wat? Financiële steun aan armere landen kan opnieuw strijdpunt worden

Bij eerdere onderhandelingen was er altijd discussie tussen de rijkere landen en de zich ontwikkelende landen. Deze laatsten willen wel meewerken aan CO₂-reductie, maar vinden ook dat de rijkere landen deze inspanningen moeten financieren omdat zij en niet de ontwikkelende landen verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de historische stijging van de CO₂. In het akkoord is nu de afspraak opgenomen dat de rijkere landen een steunfonds opzetten (en van kapitaal voorzien) voor het financieren van maatregelen in armere landen, maar niet hoe hoog die steun precies zal zijn en wie die kunnen ontvangen. De financiering kan daarmee in de loop der jaren opnieuw een strijdpunt worden.

De uitwerking: nog veel onduidelijk in akkoord

Hoe de verdragslanden de CO₂-uitstoot gaan terugdringen, is niet vastgelegd. Dit heeft meerdere redenen. De belangrijkste reden is dat de deelnemende partijen zelf willen kunnen bepalen hoe ze de doelen willen bereiken. Ook weten zij vaak nog niet met welke technieken dat kan: de huidige stand van de technologie geeft nog onvoldoende houvast. Wat wel is geregeld in het akkoord, is de wijze waarop de vorderingen van alle landen worden gevolgd en gecontroleerd. Elke vijf jaar is er een reviewronde. De eerste zal zijn in 2023. Doel van de review is niet zozeer om achterblijvers te corrigeren, maar juist om landen elkaar te laten helpen de doelstellingen wel te halen. Het is duidelijk dat wereldwijd betere samenwerking nodig is om de technologie, die nodig is om de CO₂-reductie te bereiken, te ontwikkelen en toe te passen. Ook is samenwerking nodig om landen die worden getroffen door klimaatverandering (vooral de kleinere eilandstaten) te ondersteunen in hun strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering.

Implementatie is niet vanzelfsprekend

Alles zal afhangen van de manier waarop de afspraken uit het verdrag in praktijk worden gebracht, de implementatie. Die is zeker niet vanzelfsprekend. Een belangrijke steun voor milieumaatregelen kan komen van een belastingheffing op CO₂-uitstoot. Een aantal grote multinationale ondernemingen hebben zich tijdens de top in Parijs hard gemaakt voor het beprizen van CO₂-uitstoot. Deze heffing is er vooralsnog niet. Toch heeft François Hollande, de president van Frankrijk, al aangegeven dat hij hieraan wil meewerken. Een belasting op CO₂ werkt minder verstorend voor de markten dan subsidies of wetgeving. Het is daarmee het meest natuurlijke instrument om de uitstoot

van dit broeikasgas te verminderen en tegelijkertijd ruimte te geven aan schone energiebronnen. Totdat er internationale afspraken en methoden zijn om CO₂-uitstoot te verminderen, zijn we afhankelijk van de initiatieven van individuele overheden.

Wisselend beeld initiatieven en houding individuele overheden

Voor een negatieve kijk op de initiatieven van individuele overheden hoeven we niet voorbij onze landsgrenzen te gaan. In Nederland heeft milieugroep Urgenda in juli 2015 een rechtszaak tegen de Staat der Nederlanden gevoerd en gewonnen. De rechter bepaalde dat de Nederlandse overheid meer inspanningen moet verrichten om de de uitstoot van CO₂ in Nederland te reduceren tot 25% ten opzichte van 1990, zoals ons land eerder internationaal heeft afgesproken. De Nederlandse staat is echter op 1 september in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak. Dat het ook anders kan bewijst Uruguay. Dit land heeft in 2005 een plan opgesteld, gesteund door alle binnenlandse politieke partijen, om vijftig procent van de energiebehoefte uit hernieuwbare bronnen te halen.² Het land zit nu zelfs op bijna 95 procent schone energie, terwijl de energieprijzen niet noemenswaardig zijn gestegen en de stabiliteit van de energievoorziening door een divers aanbod van energiebronnen ook nog eens is toegenomen.³

De gevolgen voor bedrijven

In ons [klimaatartikel](#) van november zijn we ingegaan op de gevolgen van klimaatverandering en de maatregelen daartegen voor bedrijven. Na het Parijse akkoord is onze visie ongewijzigd. Voor bedrijven die actief zijn op het gebied van steenkool en/of olie en voor nutsbedrijven zijn de verwachte effecten negatief. Voor de sectoren hernieuwbare energie, nucleaire energie en informatietechnologie zijn de verwachtingen het meest positief. Uitgaande van de 2 °C-doelstelling is de verwachting al dat tweederde van de nu bekende fossiele brandstoffen in de bodem moet blijven. Voor de maximum 1,5 °C opwarming wordt de verwachte hoeveelheid fossiele brandstoffen die in de grond moet blijven alleen nog maar groter. Bedrijven met grote voorraden van de meest vervuilende brandstoffen moeten rekening houden met afboekingen. Ook zullen landen met grote voorraden fossiele brandstoffen economisch getroffen worden. Dit geldt voor de teerzanden in Canada, Kazakstan en Rusland, maar ook voor kolen producerende landen zal dit gevolgen hebben. De landen met de grootste kolenreserves zijn de VS, Rusland, China, Australië en India.⁴ Op korte termijn zal een en ander echter niet leiden tot grote verschuivingen in de bedrijfswinsten. Hiervoor geeft het akkoord te weinig directe aanleiding. Wel is de basis gelegd voor grote verschuivingen in de energievoorziening van de wereld.

Meer weten?

Ga naar de [duurzaam-beleggenpagina op ING.nl](#),

lees het [Maandbericht Beleggen](#), het [Dagbericht Beleggen](#), of

volg ons op Twitter via [@INGnl_IO](#).

---

² IRENA, 2015. *Renewable Energy Policy Brief*

³ The Guardian 3 december 2015, Uruguay makes dramatic shift to nearly 95% electricity from clean energy

⁴ U.S. Energy Information Administration, 2011. *United States leads world in coal reserves*

Disclaimer

Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in deze publicatie kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.